

boeken

Wat sterft er eigenlijk?

DOOR LISETTE THOOFT

WIM JANSEN
WAAR BEN JE NU?
OVER DE DOOD VAN
ONZE DIERBAREN

Skandalon, 122 blz., € 12,95

Veel mensen hebben het wel eens ervaren: die bijzondere sfeer die er ontstaat als een geliefde sterft. Alsof je tijdelijk buiten de tijd terecht komt, in een verstilde, maar ook uiterst geïntensiveerde ervaring van het leven. Wim Jansen weet in zijn boek *Waar ben je nu?* iets van diezelfde sfeer op te roepen. Hij schreef een beeldschoon boek over een pijnlijk onderwerp.

“Er helpt geen lievemoeieren aan, wij moeten sterven,” schrijft hij. “In de terminologie van mijn verhaal: ons ‘ik’ moet eraan geloven.” Maar hoe zit het dan met onze christelijke overtuiging dat de dood niet het laatste woord heeft, dat er ‘iets’ is wat overblijft? Hoe zit het met dat eindeloze bewustzijn dat ons beloofd wordt door de Bijna Dood Ervaarders? En met het volksgeloof à la: ‘Hij zit nu op een wolkje’? Jansen, predikant en auteur, had een goede vriend die plotse-ling omkwam bij een auto-ongeluk. Waar is die nu? Jansen begint zijn boek met een ‘Brief aan mijn gestorven maker’ en eindigt elk hoofdstuk ook met een aan stuk tekst dat aan die vriend is gericht. Die brokstukken tekst geven een fragmentarisch maar verrassend levendig beeld van de dode vriend: een man van de academische twijfel, van het relativeren, van ‘Het tegenovergestelde is overigens ook waar,’ en van ‘Ontken meteen weer wat je over God zegt.’ Jansen was van de twee vrienden de meer bevlogene.

Maar ook Jansen twijfelt en relateert, in dit met veel gedichten en citaten gelardeerde boek. Hij verwondert zich over de vermeende zekerheid en de vijandigheid waarmee sceptici de gelovenden in ‘eindeloos bewustzijn’ afserveren. “Waarom wil men vanuit deze hoek zo zeker hebben dat dood echt helemaal dood is? Wat verstaat men trouwens onder ‘dood’? Alleen het ontbreken van individueel bewustzijn? Maar is dat niet een al te beperkt menselijke, en ook nog westerse perceptie? Er is zoveel meer en het ligt zoveel genuanceerder.” Ja, wij moeten ons individu, onze persoonlijkheid, weer inleveren aan het eind, dat gelooft hij ook. Hij voelt onbehagen bij een geloof in een persoonlijk voortbestaan: “Velen in onze individualistische en egogerichte cultuur hebben er grote moeite mee om te aanvaarden dat hun individu eindig is en dus minder gewichtig dan zij zelf wanen.” Deze mensen rekenen zich rijk als zij menen het bewijs in handen te hebben dat we er allemaal nog zijn, na de dood, denkt hij.

“De korrel van ons ego moet sterven,” stelt Jansen en hij citeert Paulus en Johannes ter ondersteuning, “om op te gaan in God.” En met God bedoelt hij niet: “het ‘wezen’ in de lucht, adres; Wolkenstraat 3, 7777 AZ, Hemel.” God is onkenbaar, maar wel waarneembaar: een ‘onzichtbare, onzegbare werkelijkheid’. En opstaan in God is alleen in metaforen te vangen: de graankorrel die sterft op de akker om vrucht te dragen, het water dat zich bij eb terugtrekt uit rivierbeddingen, naar de eenheid van de zee. Uiteindelijk kan hij de vraag van de titel voluit en volkomen geloofwaardig beantwoorden.

Onno Zijlstra

DILEMMA'S. EEN KORTERE INLEIDING IN DE FILOSOFIE

Docent filosofie geeft in elk hoofdstuk een filosofisch probleem weer en twee tegengestelde oplossingen. Filosofen komen immers nooit met eensluidende antwoorden.

Damon, 77 blz., € 10,90

Peter Raedts

DE ONTDEKKING VAN DE MIDDELEEUWEN. GESCHIEDENIS VAN EEN ILLUSIE

Historicus laat zien waarom de Nederlandse blik op de eigen geschiedenis volkomen anders is dan die van de ons omringende landen.

Wereldbibliotheek, 432 blz., € 29,90

G.H. ter Schegget

OVER MENSELIJKHEID EN VRIJHEID

Tekst van de laatste vier toespraken van deze theoloog. Het goede handelen is het handelen met een goed geweten, maar dat geweten is niet in zich en als vanzelf goed. Het moet geschoold en getraind worden. Zo wordt de kerkelijke gemeente een kritische gemeente waar de leden elkaar bevragen.

Narratio, 68 blz., € 7,50

Mineke Schipper

OVERAL ADAM EN EVA

Literatuurwetenschapper beschrijft joodse, christelijke en islamitische verhaal- en beeldtradities, die elkaar onderling vaak slecht kennen.

Prometheus, 341 blz., € 19,95

Hans van der Kroft (red.)

WAARHEID IS HET LEVEN ZELF. KENNISMAKEN MET KRISHNAMURTI

Bestuurslid van de Stichting Krishnamurti over het leven van deze Indiase denker. Overstappen van de ene godsdienst of levensovertuiging naar de andere getuigt volgens hem van een geestesgesteldheid zonder intelligentie.

Synthese, 90 blz., € 9,95 (met cd)

Margreet de Heer

FIJNE VRIENDEN. ZEVEN BEROEMDE VRIENDSCHAPPEN

Striptekenaar brengt soms omstrede vriendschappen in beeld. Onder meer de vriendschap van koningin Juliana met gebedsgenezers Greet Hofmans en de vriendschap van David en Jonathan.

Meinema, 45 blz., € 8,50